

Theologie en geschiedenis van de Baptisten

Indeling:

1. Inleiding
2. Theologie van de baptisten
  - 2.1 Visie op de gemeente
  - 2.2 De instelling van de doop: alleen voor gelovigen
  - 2.3 De opdracht tot de doop
  - 2.4 Betekenis en doel van de doop
  - 2.5 Oproep tot de doop
  - 2.6 Positie van kinderen in de gemeente
  - 2.7 Het verband tussen de OT besnijdenis en de NT doop
3. De viering van het Avondmaal van gelovigen
4. De gemeentestructuur van de Baptisten
  - 4.1. Onafhankelijk en autonoom
  - 4.2. Het priesterschap van alle gelovigen
  - 4.3. De dienende taak van de raadsleden en de gehoorzaamheid van de gemeente
5. De geschiedenis van de baptisten
  - 5.1. Oorsprong
  - 5.2. De Middeleeuwen
  - 5.3. De Reformatie en de Wederdopers
  - 5.4. Een nieuw begin in Engeland in de 17e eeuw
  - 5.5. De 18e eeuw
  - 5.6. De 19e eeuw
  - 5.7. De 20e eeuw
  - 5.8. De geschiedenis van de baptisten in Nederland
6. Appendices:
  - 6.1 Bezwaren tegen de kinderdoop
  - 6.2 Literatuur

1. Inleiding

De naam van onze gemeente is “baptistengemeente.” Er is zowel bij onszelf alsook bij andere christenen vaak veel verwarring over wat een baptist nu eigenlijk is. Wat betekent het om een baptistengemeente te zijn? Wat is daarvoor de bijbelse basis? Wat is het theologisch unieke van een baptist? Verder is het goed om ons te verdiepen in de geschiedenis en de huidige positie wereldwijd van de baptisten.

Het is van groot belang om deze vragen te beantwoorden. Allereerst om uit overtuiging op grond van de bijbel onze identiteit vast te stellen. In de tweede plaats om daarvan rekenschap af te leggen naar anderen waar nodig. Tenslotte helpt dit ons ook om onze positie als baptisten in het juiste perspectief te plaatsen: het is van veel groter belang dat we christen zijn met een bijbelgetrouwe belijdenis. We zullen moeten accepteren dat er ook bijbelgetrouwe christenen zijn, die anders over de gemeente en de doop denken.

2. Theologie van de baptisten

Het woord baptist is afkomstig van het griekse woord ‘*baptizo*’, dat onderdompelen betekent. De naam ‘baptist’ slaat dan op degene die de visie aanhangt dat de doop alleen bediend wordt aan gelovigen en wel door onderdompeling, op grond van een geloofwaardige belijdenis van dit geloof. Dit in onderscheid van hen die ook kinderen dopen en die soms aangeduid worden met de term ‘pado-baptist’.

De vraag is waar het verschil vandaan komt en wat nu precies de bijbelse opvatting is. Het gaat niet in de eerste plaats om wie nu wel of niet gedoopt mogen worden. Het wezenlijke onderscheid gaat dieper en wordt bepaald door de visie op de kerk of gemeente, die daarachter zit.

2.1 Visie op de gemeente

Baptisten geloven op grond van de Bijbel dat de nieuw-testamentische gemeente bestaat uit wedergeboren christenen, uit mensen die kinderen van God zijn door geloof en bekering. De bijbelse onderbouwing daarvan is als volgt:

Allereerst moeten we zeggen dat bijbelgetrouwe baptisten de Bijbel aanvaarden en erkennen als alleen gezaghebbend en voldoende in alle zaken van geloof en praktijk. Ze hebben het 'Sola Scriptura' van de Reformatie hoog in hun vaandel staan. Zij geloven in de fundamentele eenheid van de Bijbel, van Oude en Nieuwe Testament. Zij aanvaarden ook dat God het behoud van zondaren bewerkt alleen door genade, alleen door het geloof. Zowel in de tijd van het OT als in de tijd van het NT worden mensen behouden uitsluitend op grond van het verzoenend werk van Christus waaraan zij deel krijgen door het geloof. Theologen spreken hierbij over Gods *genadeverbond*. Het begrip verbond is heel belangrijk in de Bijbel. Het betekent in feite iemands laatste wil of testament. In de Bijbel geeft het aan wat God eenzijdig doet: hij belooft mensen het behoud op grond van het werk van de Messias en Hij zal deze belofte ook vervullen.

De praktische uitwerking of de bediening van dit verbond in OT en NT kent echter belangrijke verschillen. Dit heeft alles te maken met het feit dat de tijd van het OT de tijd was van de *belofte*, waarin de Heere gaandeweg meer openbaarde over de Messias, de komende Verlosser. De tijd van het NT is echter de tijd van de *vervulling* van deze beloften: de beloofde Messias is gekomen: Jezus Christus de Zoon van God.

Dit verschil in bediening van het genadeverbond was ook al in het OT aangekondigd. Er wordt zelfs gesproken in termen van een *nieuw verbond*. De sleutelteksten zijn: Jer. 31:31-34 (*31 Zie, de dagen komen, luidt het woord des HEREN, dat Ik met het huis van Israël en het huis van Juda een nieuw verbond sluiten zal. 32 Niet zoals het verbond, dat Ik met hun vaders gesloten heb ten dage dat Ik hen bij de hand nam, om hen uit het land Egypte te leiden: mijn verbond, dat zij verbroken hebben, hoewel Ik heer over hen ben, luidt het woord des HEREN. 33 Maar dít is het verbond, dat Ik met het huis van Israël sluiten zal na deze dagen, luidt het woord des HEREN: Ik zal mijn wet in hun binnenste leggen en die in hun hart schrijven, Ik zal hun tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn. 34 Dan zullen zij niet meer een ieder zijn naaste en een ieder zijn broeder leren: Kent de HERE: want zij allen zullen Mij kennen, van de kleinste tot de grootste onder hen, luidt het woord des HEREN, want Ik zal hun ongerechtigheid vergeven en hun zonde niet meer gedenken*) en Heb. 8:8-13 (*8 Want Hij berispt hen, als Hij zegt: Zie, er komen dagen, spreekt de Here, dat Ik voor het huis Israëls en het huis Juda een nieuw verbond tot stand zal brengen, 9 niet zoals het verbond, dat Ik met hun vaders maakte ten dage, dat Ik hen bij de hand nam om hen uit het land Egypte te leiden, want zij hebben zich niet gehouden aan mijn verbond en Ik heb Mij niet meer om hen bekommerd, spreekt de Here. 10 Want dit is het verbond, waarmee Ik Mij verbinden zal aan het huis Israëls na die dagen, spreekt de Here: Ik zal mijn wetten in hun verstand leggen, en Ik zal die in hun harten schrijven, en Ik zal hun tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn. 11 En niet langer zullen zij een ieder zijn medeburger, en een ieder zijn broeder leren, zeggende: Ken de Here, want allen zullen zij Mij kennen, van de kleinste tot de grootste onder hen. 12 Want Ik zal genadig zijn over hun ongerechtigheden, en hun zonden zal Ik niet meer gedenken. 13 Als Hij spreekt van een nieuw (verbond), heeft Hij daarmee het eerste voor verouderd verklaard. En wat verouderd en verjaart, is niet ver van verdwijning*) en 10:16,17 (*16 want nadat Hij gezegd had: Dit is het verbond, waarmee Ik Mij aan hen verbinden zal na die dagen, zegt de Here: Ik zal mijn wetten in hun harten leggen, en die ook in hun verstand schrijven, 17 en hun zonden en ongerechtigheden zal Ik niet meer gedenken*). Dit nieuwe verbond is onverbreekbaar en het wordt alleen met gelovigen opgericht, zoals blijkt uit de zegeningen van dit verbond. Wat in deze teksten naar voren komt is dat degenen die bij dit verbond horen a) Gods wet in hun harten krijgen ingeschreven, b) God persoonlijk zullen kennen, en c) vergeving van zonden ontvangen. Dit geldt duidelijk voor ware gelovigen. In het hele NT ligt dan ook sterk de *nadruk op het persoonlijk geloof*, op dat wat in het hart leeft en wat in woord en daad openbaar komt. Het simpelweg naleven van regels en wetten

zonder wezenlijke vernieuwing van het hart wordt door Jezus aan de kaak gesteld als onvoldoende. De bergrede en de rede tegen de Farizeeën zijn daarvan duidelijke voorbeelden. Jezus benadrukt dan ook het belang van wedergeboorte (Joh. 3). Joh. 1:12,13 (*12 Doch allen, die Hem aangenomen hebben, hun heeft Hij macht gegeven om kinderen Gods te worden, hun, die in zijn naam geloven; 13 die niet uit bloed, noch uit de wil des vlezes, noch uit de wil eens mans, doch uit God geboren zijn*) geeft duidelijk aan dat natuurlijke geboorte niemand tot kind van God maakt. Alleen geboorte uit God bewerkstelligt dit.

Hierin komt ook het OT tot vervulling. In Gal. 3 (zie vooral vs. 7-9, 14, 26-29 *7 Gij bemerkt dus, dat zij, die uit het geloof zijn, kinderen van Abraham zijn. 8 En de Schrift, die tevoren zag, dat God de heidenen uit geloof rechtvaardigt, heeft tevoren aan Abraham het evangelie verkondigd: In u zullen alle volken gezegend worden. 9 Zij, die uit het geloof zijn, worden dus gezegend tezamen met de gelovige Abraham.; 14 Zo is de zegen van Abraham tot de heidenen gekomen in Jezus Christus, opdat wij de belofte des Geestes ontvangen zouden door het geloof.; 26 Want gij zijt allen zonen van God, door het geloof, in Christus Jezus. 27 Want gij allen, die in Christus gedoopt zijt, hebt u met Christus bekleed. 28 Hierbij is geen sprake van Jood of Griek, van slaaf of vrije, van mannelijk en vrouwelijk: gij allen zijt immers één in Christus Jezus. 29 Indien gij nu van Christus zijt, dan zijt gij zaad van Abraham, en naar de belofte erfgenamen*) toont Paulus aan dat alleen diegenen tot Abraham's zaad behoren, die van Christus zijn door een waar geloof. Zie ook Gal. 6:14-16 (*14 Maar ik moge ervoor bewaard blijven te roemen anders dan in het kruis van onze Here Jezus Christus, door wie de wereld mij gekruisigd is en ik der wereld. 15 Want besneden zijn of niet besneden zijn betekent niets, maar of men een nieuwe schepping is. 16 En allen, die zich naar die regel zullen richten – vrede en barmhartigheid kome over hen, en ook over het Israëel Gods*) en Rom. 4:13 (*13 Want niet door de wet had Abraham of zijn nageslacht de belofte, dat hij een erfgenaam der wereld zou zijn, maar door gerechtigheid des geloofs*). In het OT is er al wel een ontwikkeling in deze richting omdat de profeten beginnen te spreken van een overblijfsel: het getrouwe deel binnen het nationale volk van Israël (Jer. 23:1-6 *1 Wee de herders, die de schapen welke Ik weid, verderven en verstrooien, luidt het woord des HEREN. 2 Daarom, zo zegt de HERE, de God van Israël, tot de herders die mijn volk weiden: Gij verstroot en verstoort mijn schapen, en zoekt ze niet op; zie, Ik bezoek aan u de boosheid uwer handelingen, luidt het woord des HEREN. 3 En Ik zal de rest van mijn schapen verzamelen uit al de landen waarheen Ik ze heb verdreven, en Ik zal ze doen wederkeren naar hun weiden, en zij zullen vruchtbaar zijn en zich vermeerderen. 4 Ook zal Ik over hen herders verwekken om hen te weiden, en zij zullen vrees noch schrik meer hebben, en zij zullen niet gemist worden, luidt het woord des HEREN. 5 Zie, de dagen komen, luidt het woord des HEREN, dat Ik aan David een rechtvaardige Spruit zal verwekken; die zal als koning regeren en verstandig handelen, die zal recht en gerechtigheid doen in het land. 6 In zijn dagen zal Juda behouden worden en Israel veilig wonen; en dit is zijn naam, waarmede men hem zal noemen: de HERE onze gerechtigheid, 31:7 7 Want zo zegt de HERE: Jubelt van vreugd over Jakob, juicht om het hoofd der volkeren, verkondigt, looft en zegt: de HERE heeft zijn volk verlost, het overblijfsel van Israël*). Ook was in het OT natuurlijk al vroeg de nadruk gelegd op de noodzaak van de besnijdenis van het hart (Deut. 10:16 *16 Besnijdt dan de voorhuid uws harten en weest niet meer hardnekkig, 30:6 6 En de HERE, uw God, zal uw hart en het hart van uw nakroost besnijden, zodat gij de HERE, uw God, liefhebt met geheel uw hart en met geheel uw ziel, opdat gij leeft*). Dit punt krijgt bij de profeten nog meer aandacht (Jer. 4:4 *4 besnijdt u voor de HERE en doet weg de voorhuid van uw hart, gij mannen van Juda en inwoners van Jeruzalem, opdat mijn gramschap niet uitsla als een vuur en onuitblusbaar brande om de boosheid uwer handelingen; 9:26 26 over Egypte en Juda, Edom en de Ammonieten, Moab en allen, die zich het haar rondom wegscheren, die in de woestijn wonen; want alle volkeren zijn onbesneden, maar het gehele huis van Israël bestaat uit onbesnedenen van hart.; Ezech. 44:7 7 doordat gij vreemdelingen, onbesnedenen van hart en onbesnedenen van lichaam, hebt binnengebracht om in mijn heiligdom te zijn, om mijn huis te ontheiligen, terwijl gij de voor Mij bestemde spijs, vet en bloed, bracht, zodat zij mijn verbond schonden – boven al uw gruwelen*). Maar in het NT valt echter alle nadruk op het nieuwe verbond waarvan men alleen deel aan krijgt door wedergeboorte en persoonlijk geloof, dit op basis van Jer. 31:31-34 *31 Zie, de dagen komen, luidt het woord des HEREN, dat Ik met het huis van Israël en het huis van Juda een nieuw verbond sluiten zal. 32 Niet zoals het verbond, dat Ik met hun vaders gesloten heb ten dage dat Ik hen bij de hand nam, om hen uit het land Egypte te leiden: mijn verbond, dat zij verbroken hebben, hoewel Ik heer over hen ben, luidt het woord des HEREN. 33 Maar dát is het verbond, dat Ik met het huis van Israël sluiten zal na deze dagen, luidt het woord des HEREN: Ik zal mijn wet in hun binnenste leggen en die in hun hart schrijven, Ik zal hun tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn. 34 Dan zullen zij niet meer een ieder zijn naaste en een ieder zijn broeder leren: Kent de HERE: want zij allen zullen Mij kennen, van de kleinste tot de grootste onder hen, luidt het woord des HEREN, want Ik zal hun ongerechtigheid vergeven en hun zonde niet meer gedenken; Heb. 8 [Jezus Christus als Hogepriester van het nieuwe verbond] en Heb. 10 [het volmaakte offer van Jezus Christus] en de vereisten die Jezus zelf geeft voor de toegang tot het Koninkrijk van God (Joh. 3:5,6 *5 Jezus antwoordde: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, tenzij iemand geboren wordt uit water en Geest, kan hij het Koninkrijk Gods niet binnengaan. 6 Wat uit het vlees geboren is, is vlees, en wat uit de Geest geboren is, is geest en**

Matt. 16:16-18 *16 Simon Petrus antwoordde en zeide: Gij zijt de Christus, de Zoon van de levende God! 17 Jezus antwoordde en zeide: Zalig zijt gij, Simon Barjona, want vlees en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar mijn Vader, die in de hemelen is. 18 En Ik zeg u, dat gij Petrus zijt, en op deze petra zal Ik mijn gemeente bouwen en de poorten van het dodenrijk zullen haar niet overweldigen).*

Het zal duidelijk zijn dat deze visie afwijkt van die van de kerken waar men de kinderdoop hanteert: men is daar (doop)lid van de gemeente, omdat men in het verbond is. Men hanteert daarvoor eigenlijk de uitwendige regels uit het OT en past deze toe op de tijd van het NT. Iedereen die fysiek een kind was van Abraham, hoorde bij het volk Israel en werd besneden. Zo ook nu: kinderen van gelovige ouders worden geacht in het verbond te zijn opgenomen en worden dus gedoopt. Maar dit gaat voorbij aan het feit dat in de tijd van het NT, de tijd van de vervulling, alleen diegenen slechts ware kinderen van Abraham zijn, die in Christus zijn door waar geloof, zoals hierboven is aangetoond.

De conclusie is dat de gemeente bestaat uit gelovigen, die als zodanig geaccepteerd zijn op grond van een geloofwaardige belijdenis van hun geloof.

2.2 De instelling van de doop: alleen voor gelovigen

Vervolgens wordt dan in het NT de doop gegeven als instelling voor hen die tot geloof gekomen zijn. Het is heel opvallend dat Markus zijn evangelie begint met de woorden: “Het begin van het evangelie van Jezus Christus.....” (Mark. 1:1), en dan vervolgens eerst Johannes de Doper introduceert en direct dan ook de doop der bekering noemt, die door Johannes werd uitgevoerd. Matt. 3:6 *(6 en zij lieten zich in de rivier, de Jordaan, door hem dopen, onder belijdenis van hun zonden)* en Mark. 1:5 *(5 En het gehele Joodse land liep tot hem uit en alle inwoners van Jeruzalem, en zij lieten zich door hem dopen in de rivier de Jordaan onder belijdenis van hun zonden)* maken duidelijk dat hij alleen hen doopte, die hun zonden beleiden. De teksten uit Joh. 3:22, 26 *(22 Daarna ging Jezus met zijn discipelen naar het land van Judea en Hij verbleef daar met hen en doopte.; 26 En zij kwamen tot Johannes en zeiden tot hem: Rabbi, die met u was aan de overzijde van de Jordaan en van wie gij getuigd hebt, zie, die doopt en allen gaan tot Hem)* en 4:1,2 *(1 Toen nu de Here vernam, dat de Farizeeën gehoord hadden, dat Jezus meer discipelen maakte en doopte dan Johannes, 2 – ofschoon Jezus niet zelf doopte, maar zijn discipelen – 3 verliet Hij Judea en vertrok weder naar Galilea)* suggereren dat de doop zoals bediend door Jezus en Zijn discipelen niet wezenlijk van de doop van Johannes verschilde.

De doop van Johannes was iets radicaal nieuws. Hij doopte namelijk *Joden, die besneden waren* (en dus geen heidenen of proselieten). Jezus toont in Matt. 21: 23-27 *(23 En toen Hij de tempel was binnengegaan, naderden de overpriesters en de oudsten des volks Hem, terwijl Hij leerde, en zij zeiden: Krachtens welke bevoegdheid doet Gij deze dingen? En wie heeft U deze bevoegdheid gegeven? 24 Jezus antwoordde en zeide tot hen: Ik zal u ook een vraag stellen en indien gij Mij daarop antwoord geeft, zal Ik u ook zeggen, krachtens welke bevoegdheid Ik deze dingen doe. 25 Vanwaar was de doop van Johannes? Uit de hemel of uit de mensen? En zij overlegden onder elkander en spraken: Indien wij zeggen: Uit de hemel, zal Hij tot ons zeggen: Waarom hebt gij hem dan niet geloofd? 26 Doch indien wij zeggen: Uit de mensen, zijn wij bevreesd voor de schare, want zij houden allen Johannes voor een profeet. 27 En zij antwoordden en zeiden tot Jezus: Wij weten het niet. Hij van zijn kant zeide tot hen: Dan zeg Ik u ook niet, krachtens welke bevoegdheid Ik deze dingen doe)* aan dat zowel Zijn werk als ook de doop van Johannes hun oorsprong en gezag vinden in God.

Toch is er wel verschil tussen de doop van Johannes en de latere, christelijke doop in de gemeente. De doop van Johannes was een *doop der bekering*; de nadruk lag op de bekering van een zondig leven tot God, daarbij uitziende naar de Messias, die werkelijke vergeving van zonden zou geven en de gave van de Heilige Geest. De latere *doop wijst op de eenheid met Christus* in Zijn dood, begraving en opstanding (zie 2.4). De doop van Johannes was daardoor nog niet compleet, zo zou je kunnen zeggen. Daarom werden de discipelen te Efeze, die alleen de doop van Johannes hadden ontvangen, alsnog door Paulus gedoopt (zie Hand. 19:1-7 *1 En terwijl Apollos te Korinte was, geschiedde het, dat Paulus, na door de bovenlanden gereisd te zijn, te Efeze kwam, en daar enige discipelen vond. 2 En hij zeide tot hen: Hebt gij de heilige Geest ontvangen, toen gij tot het geloof kwaamt? Doch zij zeiden tot hem: Wij hebben zelfs niet gehoord, dat er een heilige Geest is. 3 En hij zeide tot hen: Waarin zijt gij dan gedoopt? En zij zeiden: In de doop van Johannes. 4 Maar Paulus zeide: Johannes doopte een doop van bekering en zeide tot het volk, dat zij moesten geloven*

in Hem, die na hem kwam, dat is in Jezus. 5 En toen zij dit hoorden, lieten zij zich dopen in de naam van de Here Jezus. 6 En toen Paulus hun de handen oplegde, kwam de heilige Geest over hen, en zij spraken in tongen en profeteerden. 7 En het waren in het geheel ongeveer twaalf mannen).

Jezus geeft na Zijn opstanding een duidelijke opdracht met betrekking tot de doop in Matt. 28:19. Daar staat (NBG vert.): "Gaaf dan henen, maakt al de volken tot Mijn discipelen en doopt hen [d.i. de discipelen en niet de volken als zodanig] in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes". De vereisten voor de doop zijn geloof en bekering.

Bekering betekent radicaal van hart en gedachten veranderen. Hand. 2 geeft daarvan een indringend voorbeeld. Petrus zegt dan ook tot zijn hoorders: "Bekeert u en een ieder van u late zich dopen op de naam van Jezus Christus, tot vergeving van uw zonden" (vers 38). Vers 41 zegt dat zij "die zijn woord aanvaardden" gedoopt werden.

Verder verbindt Mark. 16:16 (*16 Wie gelooft en zich laat dopen, zal behouden worden, maar wie niet gelooft, zal veroordeeld worden*) de doop ook aan het geloof. Hetzelfde vinden we ook in Hand. 8:12,13 (*12 Toen zij echter geloof schonken aan Filippus, die het evangelie van het Koninkrijk Gods en van de naam van Jezus Christus predikte, lieten zij zich dopen, zowel mannen als vrouwen. 13 En ook Simon zelf kwam tot geloof, en na gedoopt te zijn, bleef hij voortdurend bij Filippus, verbijsterd door de tekenen en grote krachten, die hij zag geschieden*), 36-38 (*36 En terwijl zij onderweg waren, kwamen zij bij een water, en de kamerling zeide: Zie, daar is water; wat is ertegen, dat ik gedoopt word? 37 [En hij zeide: Indien gij van ganser harte gelooft, is het geoorloofd. En hij antwoordde en zeide: Ik geloof, dat Jezus Christus de Zoon van God is.] 38 En hij liet de wagen stilhouden en beiden daalden af in het water, zowel Filippus als de kamerling, en hij doopte hem*), Hand. 9:18 (*18 En terstond vielen hem als schubben van de ogen en hij kon weer zien, en hij stond op en werd gedoopt*), 10:48 (*48 En hij beval hen te dopen in de naam van Jezus Christus. Toen verzochten zij hem nog enige dagen te blijven*), 16:15,33 (*15 En toen zij gedoopt was en haar huis, nodigde zij ons, zeggende: Indien gij van oordeel zijt, dat ik de Here getrouw ben, neemt dan uw intrek in mijn huis. En zij drong ons ertoe.; 33 En in datzelfde uur van de nacht nam hij hen mede om hun striemen af te wassen, en hij liet zichzelf en al de zijnen terstond dopen*), 19:5 (*5 En toen zij dit hoorden, lieten zij zich dopen in de naam van de Here Jezus*), 22:16 (*16 En nu, wat aarzelt gij nog? Sta op, laat u dopen en uw zonden afwassen, onder aanroeping van zijn naam*).

Het Nieuwe Testament geeft aan dat alleen zij bij de gemeente horen, die persoonlijk het geloof in de Heere Jezus Christus belijden en dit in hun leven laten zien door bekering. Dit is het resultaat van het werk van de Heilige Geest (wedergeboorte). Mensen die tot geloof en bekering komen en daarvan een geloofwaardige belijdenis afleggen (wij kunnen nooit in het hart kijken!) worden gedoopt volgens de opdracht van Christus.

Als in de tijd van het OT al het natuurlijke zaad van Abraham besneden moest worden, dan moet in het tijdperk van de vervulling het ware zaad van Abraham worden gedoopt. Wie zijn dat? Het NT geeft daarop een duidelijk antwoord: **degenen die uit het geloof zijn, zijn Abrahams kinderen** (Gal. 3:7).

De meeste mensen die de kinderdoop wel aanvaardden zijn het vaak wel redelijk eens over de doop zolang als we spreken over mensen die nog niet tot de kerk behoorden maar bewust tot geloof gekomen zijn (vanuit de wereld). Het wordt echter anders als het over de kinderen gaat. Baptistena hebben een aantal bezwaren tegen de kinderdoop. Deze zijn samengevat in Appendix 1.

2.3 De opdracht tot de doop

De opdracht tot de doop lezen we in Matt. 28:18-20 (*18 En Jezus trad naderbij en sprak tot hen, zeggende: Mij is gegeven alle macht in de hemel en op [de] aarde. 19 Gaaf dan henen, maakt al de volken tot mijn discipelen en doopt hen in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes en leert hen onderhouden al wat Ik u bevolen heb. 20 En zie, Ik ben met u al de dagen tot aan de voleinding der wereld*). De Here Jezus zelf geeft de opdracht om te dopen. Hij plaatst dat in de context van Zijn soevereiniteit: Hij heeft alle macht in hemel en op aarde (vers 18). Onze persoonlijke gehoorzaamheid is daarom niet een optie, maar bij uitstek een verplichting. Of we ons als gelovige laten dopen hangt niet af van onze mening of gevoel, maar van

het gebod van het hoofd van de gemeente! Denk aan Zijn woorden in Zijn afscheidsrede tot Zijn discipelen. We lezen: “Wanneer gij Mij liefhebt, zult gij mijn geboden bewaren” (Joh. 14:15) en “Gij zijt mijn vrienden, indien gij doet, wat ik u gebied” (Joh. 15:14). Geldt hier niet wat Paulus zegt: “Daarom stellen wij er een eer in, hetzij thuis, hetzij in den vreemde, Hem welgevallig te zijn”. Dit geeft ook zegen. De Here Jezus zegt ook: “Indien gij dit weet, zalig zijt gij, als gij het doet” (Joh. 13:17).

2.4 Betekenis en doel van de doop

In de eerste plaats symboliseert de doop onze eenheid met Christus. We kunnen daarover lezen in Rom. 6:3,4 (3 *Of weet gij niet, dat wij allen, die in Christus Jezus gedoopt zijn, in zijn dood gedoopt zijn?* 4 *Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat, gelijk Christus uit de doden opgewekt is door de majesteit des Vaders, zo ook wij in nieuwhed des levens zouden wandelen*) en Col. 2:11-14 (11 *In Hem zijt gij ook met een besnijdenis, die geen werk van mensenhanden is, besneden door het afleggen van het lichaam des vlezes, in de besnijdenis van Christus, 12 daar gij met Hem begraven zijt in de doop. In Hem zijt gij ook mede opgewekt door het geloof aan de werking Gods, die Hem uit de doden heeft opgewekt. 13 Ook u heeft Hij, hoewel gij dood waart door uw overtredingen en onbesnedenheid naar het vlees, levend gemaakt met Hem, toen Hij ons al onze overtredingen kwijtschold, 14 door het bewijsstuk uit te wissen, dat door zijn inzettingen tegen ons getuigde en ons bedreigde. En dat heeft Hij weggedaan door het aan het kruis te nagelen*). Christus’ dood, begrafenis en opstanding komen ons ten goede en zijn de basis voor ons behoud. Als we in de doop ondergaan in het water symboliseert dat de eenheid met Christus in Zijn dood. Als wij in het water gaan, zeggen we in feite dat, zoals Jezus voor onze zonden aan het kruis stierf, zo ook wij door Hem aan de zonde gestorven zijn. Onze doop is daarom ook als het ware een begrafenis: we laten ons oude, zondige leven achter in het watergraf. Maar dan is er ook de opstanding tot een nieuw leven (Rom. 6:5 *Want indien wij samengegroeid zijn met hetgeen gelijk is aan zijn dood, zullen wij het ook zijn (met hetgeen gelijk is) aan zijn opstanding*). Zie ook Ef. 2:4-10 (4 *God echter, die rijk is aan erbarming, heeft, om zijn grote liefde, waarmede Hij ons heeft liefgehad, 5 ons, hoewel wij dood waren door de overtredingen mede levend gemaakt met Christus, – door genade zijt gij behouden –, 6 en heeft ons mede opgewekt en ons mede een plaats gegeven in de hemelse gewesten, in Christus Jezus, 7 om in de komende eeuwen de overweldigende rijkdom zijner genade te tonen naar (zijn) goedertierenheid over ons in Christus Jezus. 8 Want door genade zijt gij behouden, door het geloof, en dat niet uit uzelf: het is een gave van God; 9 niet uit werken, opdat niemand roeme. 10 Want zijn maaksel zijn wij, in Christus Jezus geschapen om goede werken te doen, die God tevoren bereid heeft, opdat wij daarin zouden wandelen*) en Gal. 2:20 (20 *Met Christus ben ik gekruisigd, en toch leef ik, (dat is), niet meer mijn ik, maar Christus leeft in mij. En voor zover ik nu (nog) in het vlees leef, leef ik door het geloof in de Zoon van God, die mij heeft liefgehad en Zich voor mij heeft overgegeven*). Het leven als christen houdt in dat we telkens ook weer opnieuw aan de zonde sterven en opstaan met Christus in het nieuwe leven. Zie ook Col. 3:9,10: “...daar gij de oude mens met zijn praktijken afgelegd, en de nieuwe aangedaan hebt, die vernieuwd wordt tot volle kennis naar het beeld van zijn Schepper”. Paulus zegt ook: “Zo is dan wie in Christus is een nieuwe schepping” (2 Cor. 5:17).

De doop wijst ons ook op de vergeving van onze zonden. Zie de prediking van Petrus in Hand. 2:38 (38 *En Petrus antwoordde hun: Bekeert u en een ieder van u late zich dopen op de naam van Jezus Christus, tot vergeving van uw zonden, en gij zult de gave des heiligen Geestes ontvangen*) en dat wat Ananias tegen Paulus zegt: “Sta op, laat u dopen en uw zonden afwassen, onder aanroeping van zijn naam” (Hand. 16:22). Paulus spreekt ook elders over het gewassen zijn (1 Cor. 6:11 *11 En sommigen uwer zijn dat geweest. Maar gij hebt u laten afwassen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd door de naam van de Here Jezus Christus en door de Geest van onze God*) en Titus 3:5 *5 heeft Hij, niet om werken der gerechtigheid, die wij zouden gedaan hebben, doch naar zijn ontferming ons gered door het bad der wedergeboorte en der vernieuwing door de heilige Geest*). Hiermee doelt hij indirect op de doop. Het moge duidelijk zijn dat de doop zelf natuurlijk de zonden niet afwast. Dat gebeurt alleen door het bloed van Christus.

De doop wijst ons ook op de gave van de Heilige Geest. Zie Matt. 3:11 (11 *Ik doop u met water tot bekeering, maar Hij, die na mij komt, is sterker dan ik; ik ben niet waardig Hem zijn schoenen na te dragen; die zal u dopen met de heilige Geest en met vuur*) en Hand. 1:4-5 (4 *En terwijl Hij met hen aanzat, gebood Hij hun Jeruzalem niet te verlaten, maar te blijven wachten op de belofte van de Vader, die gij (zeide Hij) van Mij gehoord hebt. 5 Want Johannes doopte met water, maar gij zult met de heilige Geest gedoopt worden, niet vele dagen na deze*) in verband met

Hand. 2:38 *(38 En Petrus antwoordde hun: Bekeert u en een ieder van u late zich dopen op de naam van Jezus Christus, tot vergeving van uw zonden, en gij zult de gave des heiligen Geestes ontvangen).*

We moeten ook nadenken over het doel van de doop. Het doel van de doop zelf is niet om mensen daardoor tot bekering en geloof te brengen. Daarom is het ook mogelijk dat mensen wel gedoopt zijn, maar toch niet tot waar geloof zijn gekomen. Denk maar aan Simon de tovenaer (Hand. 8:13-23 *13 En ook Simon zelf kwam tot geloof, en na gedoopt te zijn, bleef hij voortdurend bij Filippus, verbijsterd door de tekenen en grote krachten, die hij zag geschieden. 14 Toen nu de apostelen te Jeruzalem hoorden, dat Samaria het woord Gods had aanvaard, zonden zij tot hen Petrus en Johannes, 15 die, daar aangekomen, voor hen baden, dat zij de heilige Geest mochten ontvangen. 16 Want deze was nog over niemand van hen gekomen, maar zij waren alleen gedoopt in de naam van de Here Jezus. 17 Toen legden zij hun de handen op en zij ontvingen de heilige Geest. 18 En toen Simon zag, dat door de handoplegging der apostelen de Geest werd gegeven, bood hij hun geld aan, 19 en zeide: Geef ook mij deze macht, opdat, als ik iemand de handen opleg, hij de heilige Geest ontvang. 20 Maar Petrus zeide tot hem: Uw geld zij met u ten verderve, daar gij gemeend hebt de gave Gods voor geld te kunnen verwerven. 21 Gij hebt part noch deel aan deze zaak, want uw hart is niet recht voor God. 22 Bekeer u van deze uw boosheid en bid de Here, of deze toeleg van uw hart u moge vergeven worden; 23 want ik zie, dat gij gekomen zijt tot een gal van bitterheid en een war-net van ongerechtigheid).* We worden nl. niet gerechtvaardigd door onze werken, ook niet door het werk van de doop, maar alleen door het geloof in Jezus Christus (Gal. 2:16 *16 wetende, dat de mens niet gerechtvaardigd wordt uit werken der wet, maar door het geloof in Christus Jezus, zijn ook zelf tot het geloof in Christus Jezus gekomen, om gerechtvaardigd te worden uit het geloof in Christus en niet uit werken der wet. Want uit werken der wet zal geen vlees gerechtvaardigd worden).*

Het doel van de doop is wel om daarmee ook een publieke belijdenis te doen van ons geloof. Zo mogen we Christus belijden voor de mensen en schamen we ons het evangelie van Christus niet.

Door de doop maken we zichtbaar dat we reeds deel zijn gaan uitmaken van het lichaam van Christus, de gemeente, door het geloof. Zie 1 Cor. 12:12,13 *(12 Want gelijk het lichaam één is en vele leden heeft, en al de leden van het lichaam, hoe vele ook, één lichaam vormen, zo ook Christus; 13 want door één Geest zijn wij allen tot één lichaam gedoopt, hetzij Joden, hetzij Grieken, hetzij slaven, hetzij vrijen, en allen zijn wij met één Geest gedrenkt).*

De doop markeert ook het begin van het discipelschap, het volgen van Jezus. Het is ook het begin van een leven van verder onderwijs en gehoorzaamheid. We zien dat ook direct in de eerste christengemeente. We lezen nl.: **“En zij bleven volharden bij het onderwijs der apostelen en de gemeenschap, het breken van het brood en de gebeden”** (Hand. 2:42). Door de doop geven we ook aan dat we ons aan Christus overgeven; dat Hij onze Koning, Profeet en Priester is; onze overste Leidsman en voleinder van ons geloof.

De doop verzegelt ook Gods beloften aan ons in Christus. Zie de eerder geciteerde teksten, o.a. Col. 2:11-14 *(11 In Hem zijt gij ook met een besnijdenis, die geen werk van mensenhanden is, besneden door het afleggen van het lichaam des vlezes, in de besnijdenis van Christus, 12 daar gij met Hem begraven zijt in de doop. In Hem zijt gij ook mede opgewekt door het geloof aan de werking Gods, die Hem uit de doden heeft opgewekt. 13 Ook u heeft Hij, hoewel gij dood waart door uw overtredingen en onbesnedenheid naar het vlees, levend gemaakt met Hem, toen Hij ons al onze overtredingen kwijtschold, 14 door het bewijsstuk uit te wissen, dat door zijn inzettingen tegen ons getuigde en ons bedreigde. En dat heeft Hij weggedaan door het aan het kruis te nagelen).*

De doop verkondigt het wonderlijke en ingrijpende van ons behoud. We worden namelijk gedoopt in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. De bron van ons behoud is het werk van de Drie-enige God. Dit vereist ook totale overgave. We behoren aan Hem toe. De doop onderstreept zo ook de zekerheid van ons behoud.

2.5 Oproep tot de doop

Het is duidelijk dat de doop als gelovige een opdracht is van de Here Jezus zelf. Ook hebben we de rijke betekenis van de doop gezien. De vraag is dan wat mensen soms nog tegenhoudt?

Soms menen mensen dat ze daarvoor eerst een duidelijke aanwijzing van God nodig hebben. Ze zoeken naar Gods leiding in hun persoonlijk leven. Hoewel dat in het algemeen natuurlijk goed is, moeten we ons wel afvragen, hoe je deze leiding dan denkt te ontvangen. In feite heeft God Zijn wil voor jouw leven al bekend gemaakt in Zijn Woord. Zijn opdracht voor jou staat gewoon zwart op wit op papier in de Bijbel.

Anderen menen dat ze eerst nog veel meer moeten leren over het geloof. Nu is het zeker goed om je grondig op de doop voor te bereiden. Maar je moet niet vergeten, dat in Matt. 28 de opdracht tot onderwijs *volgt* op de opdracht om te dopen.

Heel andere problemen doen zich voor bij hen, die als kind gedoopt zijn en wellicht al eerder belijdenis hebben gedaan in een hervormde, gereformeerde of reformatorische kerk. Sommigen vragen zich dan af, hoe ze moeten staan tegenover het feit dat ze als kind zijn gedoopt. Waarom zou je dan opnieuw gedoopt moeten worden? Het antwoord daarop luidt dat de kinderdoop niet de bijbelse doop is. Dat zal inmiddels wel duidelijk zijn. Daarom is er in feite ook geen sprake van overdopen, maar van dopen. Als je ervan overtuigd bent, dat de kinderdoop niet bijbels is, moet je ook verder consequent zijn; wie a zegt, moet ook b zeggen.

Hoezeer we hier als baptisten ook aan willen vasthouden, toch moeten we wel op een respectvolle manier hiermee omgaan in de richting van hen die daar anders over denken. Dat geldt wel het allermeest onze ouders, die ons uit volle overtuiging als kind hebben laten dopen. Het is beslist ongepast en ook niet nodig om onze ouders daarin verwijten te maken. We mogen dankbaar zijn dat onze ouders ons op deze wijze aan God hebben willen opdragen in het midden van de gemeente. Ook mogen we dankbaar zijn voor de christelijke opvoeding.

Nog een andere vraag kan opkomen bij hen, die ook uit volle overtuiging belijdenis hebben gedaan van hun oprecht geloof in Christus. Waarom zou je dan nog gedoopt moeten worden en zo als het ware weer opnieuw belijdenis doen? Een dergelijke belijdenis van een oprecht geloof mag en moet je natuurlijk niet overboord zetten. Het enige dat er aan zo'n belijdenis ontbreekt volgens ons, is het water van de doop. Als je dan toch overtuigd bent geraakt van de doop als gelovige is het goed om dat ook in de praktijk te brengen en zo het gebod van Jezus te gehoorzamen. De herhaalde of hernieuwde belijdenis lijkt dan overbodig, maar is dan toch een goede bevestiging van de eerdere belijdenis.

Zoals gezegd zullen we altijd respect moeten houden voor hen die anders over de doop denken. De vraag of kinderen van gelovigen al of niet gedoopt moeten worden houdt de christelijke gemeente helaas zeer verdeeld. Het feit echter dat mensen en gemeenten van beide standpunten in de geschiedenis rijk gezegd zijn (denk aan Calvijn, Whitefield, Bunyan, Spurgeon ed) geeft tegelijk ook aan dat dit punt niet het allerbelangrijkste is!

De Bijbel bevat geen uitgesproken gebod noch verbod om kinderen te dopen. Daarom moeten we onze toevlucht nemen tot indirecte redeneringen. Dat verklaart een deel van het probleem. Hoewel we toch menen een duidelijk standpunt uit de Bijbel te kunnen afleiden, moeten we inzien dat er ook ware christenen zijn, die er anders over denken.

2.6 De positie van kinderen in een baptistengemeente

De vraag is wat de positie is van kinderen in een baptistengemeente. In de gereformeerde en reformatorische kerken, waar men de kinderdoop hanteert, stelt men dat kinderen in het verbond zijn opgenomen (hoewel daar verschillende nuances in zijn bij de diverse kerkgenootschappen). Ook wordt vaak naar voren gebracht dat het toch erg onwaarschijnlijk is dat kinderen van gelovigen in de tijd van het NT minder voorrechten (geen kinderdoop) zouden hebben dan kinderen van gelovi-

gen in het OT (de besnijdenis). Maar de vraag is of dit werkelijk zo is. Kinderen van gelovigen hebben enorme voorrechten, zowel vergeleken met kinderen van ongelovigen, alsook vergeleken met kinderen van gelovigen onder het OT:

- Deze kinderen mogen weten van de vervulling van de beloften uit OT. De beloofde Verlosser is gekomen en heeft alles volbracht en vervuld.
- Kinderen worden van jongsaf direct en persoonlijk geconfronteerd met het evangelie, met het welmenend aanbod van Gods genade.
- Voor hen geldt op een veel rijkere manier wat ook van het volk Israel gezegd wordt: hun zijn de woorden Gods toebetrouwd (Ps. 147:19 *19 Hij heeft Jakob zijn woorden bekendgemaakt, Israël zijn inzettingen en zijn verordeningen*, Rom. 3:1,2 *1 Wat is dan het voorrecht van de Jood, of wat is het nut van de besnijdenis? 2 Velerlei in elk opzicht. In de eerste plaats [toch] dit, dat hun de woorden Gods zijn toevertrouwd*).
- Door Gods bijzondere voorzienigheid zijn deze kinderen geboren in een situatie waarin zij deze voorrechten hebben.

Maar dit alles betekent niet dat de kinderen daarmee ook werkelijk in het verbond zijn. Als dit verbond ook inderdaad het verbond is waarvan Jer. 31 en Heb. 8 en 10 spreken, dan kun je op grond van het NT ook niet anders zeggen dat men alleen door wedergeboorte (Joh. 3) en geloof lid wordt van dit verbond. Alleen zij behoren tot Abraham's zaad, die in Christus zijn door het geloof, zoals Gal. 3 aantoont.

De NT doop heeft dan ook een totaal andere functie. De doop is bedoeld om de eenheid met Christus in Zijn lijden en opstanding duidelijk te maken, een eenheid, die er alleen is door het geloof.

Tenslotte moeten we de vraag aan de orde stellen hoe het zit met jong-gestorven kinderen van gelovigen. Allereerst moeten we stellen dat het behoud niet afhangt van het feit of men gedoopt is. Dat geldt voor alle mensen: de doop zelf redt een mens niet. In Mark. 16:16 staat: **“Wie gelooft en zich laat dopen, zal behouden worden.”** De doop wordt hierbij vermeld als logisch gevolg van het tot geloof komen. Maar dat betekent niet, dat het gedoopt zijn een onmisbare vereiste is voor behoud. Een voorbeeld is de moordenaar aan het kruis, die uiteraard niet gedoopt is. De tekst in Markus geeft dan ook aan dat **“wie niet gelooft, zal veroordeeld worden.”** Hier wordt alleen de afwezigheid van geloof genoemd als reden tot veroordeling.

We mogen weten dat God ook hele kleine kinderen kan behouden. Het geloof is ook Gods gave (Ef. 2:8,9 *8 Want door genade zijt gij behouden, door het geloof, en dat niet uit uzelf: het is een gave van God; 9 niet uit werken, opdat niemand roeme*; Fil. 1:29 *29 Want aan u is de genade verleend, voor Christus, niet alleen in Hem te geloven, maar ook voor Hem te lijden*) en omdat God soeverein en almachtig is, kan Hij ook hele kleine kinderen behouden. We moeten deze vraag daarom aan God overlaten, die rijk is aan barmhartigheid.

2.7 Het verband tussen de OT besnijdenis en de NT doop

Na het bovenstaande is ook de relatie besnijdenis-doop duidelijk. De besnijdenis is een garantie van de belofte in het OT die NOG VERVULD MOEST WORDEN. De besnijdenis verzegelde de belofte van de gerechtigheid door het geloof in de beloofde en verwachte Messias, en werd daarom gegeven aan allen aan wie deze belofte was gedaan nl. aan Abraham en zijn natuurlijk zaad. Daarnaast had de besnijdenis ook nog de functie van de verzegeling van de beloften van het land Kanaän en het nageslacht. De doop daarentegen symboliseert de VERVULDE belofte van deze gerechtigheid zoals die is gerealiseerd in het leven van de gelovige door geloof en bekering (als resultaat van de

door de Heilige Geest gewerkte eenheid met Christus), en wordt daarom alleen aan hen gegeven die dit geloof belijden en delen in deze vervulde belofte door genade door dit geloof (Ef. 2:8 *8 Want door genade zijt gij behouden, door het geloof, en dat niet uit uzelf: het is een gave van God*).

De komst van Christus en Zijn volbrachte werk aan het kruis brengt de zaligheid nu ook bij de heidenen, bij hen die ‘eertijds verre waren’ (Ef. 2:13 *13 Maar thans in Christus Jezus zijt gij, die eertijds veraf waart, dichtbij gekomen door het bloed van Christus*). Zij zijn nu ‘dichtbij gekomen door het bloed van Christus’. Hij heeft de muur des afscheidseels afgebroken (Ef. 2:14 *14 Want Hij is onze vrede, die de twee één heeft gemaakt en de tussenmuur, die scheiding maakte, de vijandschap, weggebroken heeft*). Paulus denkt hierbij aan de muur die bij de tempel in Jeruzalem scheiding maakte tussen het gebied waarbinnen alleen de Joden mochten komen en een buitenste gedeelte waarin ook de heidenen mochten komen. Christus heeft de vijandschap in Zijn vlees teniet gemaakt (Ef. 2:15 *15 doordat Hij in zijn vlees de wet der geboden, in inzettingen bestaande, buiten werking gesteld heeft, om in Zichzelf, vrede makende, de twee tot één nieuwe mens te scheppen*). Deze vijandschap bestond uit ‘de wet der geboden in inzettingen bestaande’ (Ef. 2:15). We moeten hierbij denken aan de ceremoniële wet, waardoor de heidenen als onreinen te boek gesteld werden. Door het werk van Christus is deze wet nu overbodig geworden. Het evangelie wordt nu op gelijke wijze verkondigd aan Joden en heidenen (Ef. 2:17 *17 En bij zijn komst heeft Hij vrede verkondigd aan u, die veraf waart, en vrede aan hen, die dichtbij waren*). Behoud is er voor beiden alleen in Christus langs exact dezelfde weg. Er ontstaat dan een gemeente die uitgebreid is met gelovigen uit de heidenen. Deze gemeente is een eenheid. Paulus heeft dit nog uitvoeriger behandeld in de Romeinenbrief.

Deze doorbraak van het evangelie naar de heidenen betekent niet dat voor de heidenen nu ook allerlei principes gelden, die in het OT voor de Joden golden. Niet alleen de ceremoniële wet heeft afgedaan. Ook de besnijdenis heeft geen enkele functie voor de heidenen. Sterker nog, het introduceren van de besnijdenis onder heidenen gaat helemaal in tegen de boodschap van het NT, van het volbrachte werk van Christus. Daarom is Paulus daar fel op tegen, zoals blijkt uit de Galatenbrief. Besneden te zijn of niet, doet niets meer terzake (Gal. 6:15 *15 Want besneden zijn of niet besneden zijn betekent niets, maar of men een nieuwe schepping is*). Het enige wat telt is of we een nieuwe schepping zijn in Christus. Het hanteren van vergelijkbare toepassingsregels voor de doop zoals deze golden voor de besnijdenis (aan het natuurlijke zaad van gelovigen) gaat volledig voorbij aan de fundamentele verandering die het werk van Christus tot stand heeft gebracht.

3. De viering van het Avondmaal van gelovigen

Baptisten gemeenten vieren het Avondmaal van gelovigen. Hiermee wordt bedoeld dat de Avondmaalsviering in principe toegankelijk is voor iedereen maar wel bij de eerste keer van deelnemen gevraagd wordt of er persoonlijk geloof in de Here Jezus is. Dit kan ook niet anders want uit de symboliek van Brood en Beker wordt duidelijk dat de Here Jezus zichzelf heeft geofferd voor ieder persoonlijk (zie 1 Korinte 11:23-26 *23 Want zelf heb ik bij overlevering van de Here ontvangen, wat ik u weder overgegeven heb, dat de Here Jezus in de nacht, waarin Hij werd overgeleverd, een brood nam, 24 de dankzegging uitsprak, het brak en zeide: Dit is mijn lichaam voor u, doet dit tot mijn gedachtenis. 25 Evenzo ook de beker, nadat de maaltijd afgelopen was, en Hij zeide: Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed, doet dit, zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis. 26 Want zo dikwijls gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood des Heren, totdat Hij komt*). Het eten van het brood en het drinken van de beker doen we als nagedachtenis aan het verlossende werk van Jezus Christus, om weer in ons eigen leven te voelen en te weten wat Hij voor mij en voor ons heeft gegeven. Brood en beker verbinden ons aan Christus en aan elkaar. We realiseren ons persoonlijk wat Jezus gedaan heeft en hoe onze eigen zonden worden weggenomen door Zijn verzoenend lijden en sterven. Het brengt in ons de hoop opnieuw tot leven, dat we met Christus een veel grotere maaltijd zullen vieren, samen met alle heiligen (zie Openbaring 19:9 *9 En hij zeide tot mij: Schrijf, zalig zij, die genodigd zijn tot het bruiloftsmaal des Lams*).

Alleen vanuit een bewust, persoonlijk en volwassen geloof kun je zoiets doen. Dat is ook de reden, dat kinderen geen deel nemen aan het avondmaal; dat vergt van hun kindergeloof volwassen begrip

en keuzes, wanneer je ze erin laat delen. Dat vraagt de Schrift niet van hen en de Heer al helemaal niet. Die vraagt van kinderen niks, maar geeft zichzelf aan hen als Vriend. Wanneer kinderen ouder worden en voor zichzelf beginnen te kiezen, komt ook de keuze met betrekking tot de Here Jezus aan de orde; en daarmee het nadenken over Doop en Avondmaal.

Het Avondmaal wordt vaak gevierd als een vrijblijvendheid. Gelovigen komen naar een Avondmaalsdienst als ze er behoefte aan hebben. Zo heeft de Here Jezus het Avondmaal niet ingesteld. Hijzelf nodigt ons uit en draagt ons op de maaltijd te vieren en Hem daarin te gedenken en te ontmoeten. Dan is het erg onbeleefd om de uitnodiging voor de ‘maaltijd van de Heer’ zonder goede reden te verzuimen.

4. De gemeentestructuur van de Baptisten

4.1 Onafhankelijk en autonoom

De structuur van een Baptisten gemeente kan in menselijke zin het beste omschreven worden met de woorden onafhankelijk en autonoom. In geestelijke zin staat Jezus Christus hierboven als het hoofd van de gemeente (Kol. 1:18 *18 en Hij is het hoofd van het lichaam, de gemeente*; Ef. 1:22,23 *22 En Hij heeft alles onder zijn voeten gesteld en Hem als hoofd boven al wat is, gegeven aan de gemeente, 23 die zijn lichaam is, vervuld met Hem, die alles in allen volmaakt*). Uitwendig wil dit zeggen dat een landelijke unie of broederschap van Baptisten gemeenten geen gezag uitoefent over een plaatselijke Baptisten gemeente. Inwendig is de gemeentevergadering de plek waar de beslissingen over allerlei belangrijke gemeentezaken, zoals het aanstellen van een voorganger, het kopen van een kerkgebouw, het aangaan van grote financiële verplichtingen, enz., door toestemming van de gemeenteleden genomen worden. Ook de benoeming van raadsleden gebeurt met instemming van de leden. In Hand. 14:23 (*23 En nadat zij voor hen in elke gemeente oudsten hadden aangewezen, droegen zij hen onder bidden en vasten de Here op, in wie zij geloofd hadden*) staat dat Paulus en Barnabas oudsten hebben aangewezen. In de Statenvertaling (die vaak heel letterlijk vertaalt) staat: “*En als zij hun in elke gemeente, met opsteken der handen, ouderlingen verkoren hadden, ...*”. Het woord dat hiervoor gebruikt wordt (*cheirotoneo*), betekent letterlijk de handen uitstrekken. Toestemming van de gemeente vond dus plaats door het opsteken van de handen.

Het sleutelwoord in Baptisten gemeenten is dus TOESTEMMING of INSTEMMING. De raadsleden besturen met TOESTEMMING van de gemeente. De raadsleden vragen voor belangrijke besluiten de INSTEMMING van de leden van de gemeente. Dat geldt ook voor het aanstellen van oudsten en diakenen. Besluiten worden genomen door de raadsleden, die dan vervolgens de gemeente bij belangrijke besluiten om TOESTEMMING vragen. De gemeente kan wel suggesties doen aan de raadsleden, maar het zijn de raadsleden die de besluiten nemen en die belangrijke zaken ter goedkeuring voorleggen aan de gemeentevergadering. In Hand. 15:22,25 (*22 Toen besloten de apostelen en de oudsten met de gehele gemeente mannen uit hun midden te kiezen en met Paulus en Barnabas naar Antiochië te zenden: Judas, genaamd Barsabbas, en Silas, 25... hebben wij eenstemmig besloten mannen te kiezen om die tot u te zenden met onze geliefden, Barnabas en Paulus*) komt dit principe goed naar voren. De apostelen en oudsten namen het besluit om samen met de gehele gemeente mannen uit hun midden te gaan kiezen. Daarna was de gemeente éénstemmig, of beter gezegd, ze stemden samen in met het besluit van de apostelen en oudsten.

4.2 Het priesterschap van alle gelovigen

De basis van deze gemeentevorm is te vinden in het priesterschap van alle gelovigen. De gemeente als koninklijk priesterschap en een heilige natie naar 1 Petrus 2:9 (*9 Gij echter zijt een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilige natie, een volk (Gode) ten eigendom, om de grote daden te verkondigen van Hem, die u uit de duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht*) en Openbaring 5:10 (*10 en Gij hebt hen voor onze God gemaakt tot een koninkrijk en tot priesters, en zij zullen als koningen heersen op de aarde*). Dat betekent dat er geen onderscheid is tussen geestelijken en leken. Daarom is een voltooide predikantenopleiding geen vereiste om te mogen spreken in de kerkdienst. Alle gemeenteleden zijn geestelijken en

gelijkwaardig in hun relatie naar de Heer en naar elkaar. Samen vormen zij de plaatselijke gemeente en vullen elkaar zo aan dat zij functioneren als één lichaam (Ef. 3:17b,18 *17b Geworteld en gegrond in de liefde, 18 zult gij dan samen met alle heiligen, in staat zijn te vatten, hoe groot de breedte en lengte en hoogte en diepte is, 19 en te kennen de liefde van Christus, die de kennis te boven gaat, opdat gij vervuld wordt tot alle volheid Gods; 1 Cor. 10:16,17 16 Is niet de beker der dankzegging, waarover wij de dankzegging uitspreken, een gemeenschap met het bloed van Christus? Is niet het brood, dat wij breken, een gemeenschap met het lichaam van Christus? 17 Omdat het één brood is, zijn wij, hoe velen ook, één lichaam; wij hebben immers allen deel aan het ene brood; 1 Cor. 12:12-27 12 Want gelijk het lichaam één is en vele leden heeft, en al de leden van het lichaam, hoe vele ook, één lichaam vormen, zo ook Christus; 13 want door één Geest zijn wij allen tot één lichaam gedoopt, hetzij Joden, hetzij Grieken, hetzij slaven, hetzij vrijen, en allen zijn wij met één Geest gedrenkt. 14 Want het lichaam bestaat toch ook niet uit één lid, maar uit vele leden. 15 Indien de voet zeggen zou: omdat ik niet de hand ben, behoort ik niet tot het lichaam, behoort hij daarom niet tot het lichaam? 16 En indien het oor zeggen zou: omdat ik niet het oog ben, behoort ik niet tot het lichaam, behoort het daarom niet tot het lichaam? 17 Als het lichaam geheel en al oog was, waar bleef het gehoor? Als het geheel en al gehoor was, waar bleef de reuk? 18 Nu heeft God echter de leden, elk in het bijzonder, hun plaats in het lichaam aangewezen, zoals Hij heeft gewild. 19 Indien zij alle één lid vormden, waar bleef het lichaam? 20 Maar nu zijn er wel vele leden, doch slechts één lichaam. 21 En het oog kan niet zeggen tot de hand: ik heb u niet nodig, of ook het hoofd tot de voeten: ik heb u niet nodig. 22 Ja, veeleer zijn die leden van het lichaam, welke het zwakst schijnen, noodzakelijk, 23 en juist die delen van het lichaam, welke wij minder in ere houden, bekleden wij meer eervol, en onze minder edele leden worden met groter eer behandeld, 24 doch onze edele leden hebben dat niet nodig. God heeft evenwel het lichaam zó samengesteld, dat Hij meer eer gaf aan hetgeen misdeeld was, 25 opdat er geen verdeeldheid in het lichaam zou zijn, maar de leden gelijkelijk voor elkander zouden zorgen. 26 Als één lid lijdt, lijden alle leden mede, als één lid eer ontvangt, delen alle leden in de vreugde. 27 Gij nu zijt het lichaam van Christus en ieder voor zijn deel leden).*

Het algemeen priesterschap van alle gelovigen is een sterke eigenschap van het Baptisme omdat daarmee werkelijk zichtbaar en effectief wordt, dat de gelovigen samen de inhoud van het geloof ervaren, soms vastleggen en bewaken, maar ook uitdragen. Niet een paar professionals, die het doen, maar alle gemeenteleden. Tegelijkertijd kan het een zwakte zijn, want met veel meningen is het moeilijker om tot daadkrachtige stappen te komen. Voor de gemeenteopbouw betekent dit dat we gavengericht invulling geven aan het gemeente-zijn en elkaar liefdevol accepteren op de plek die we hebben in het lichaam van Christus.

4.3 De dienende taak van de raadsleden en de gehoorzaamheid van de gemeente

De oudsten hebben in het voorgaande een DIENENDE taak en mogen geen heerschappij voeren over de kudde die aan hen is toevertrouwd (1. Pet. 5:1-4 *1 De oudsten onder u vermaan ik dan als medeoudste en getuige van het lijden van Christus, die ook een deelgenoot ben van de heerlijkheid, welke zal geopenbaard worden: 2 hoedt de kudde Gods, die bij u is, niet gedwongen, maar uit vrije beweging, naar de wil van God, niet uit schandelijke winzucht, maar uit bereidwilligheid, 3 niet als heerschappij voerend over hetgeen u ten deel gevallen is, maar als voorbeelden der kudde. 4 En wanneer de opperherder verschijnt, zult gij de onverwelkelijke krans der heerlijkheid verwerven).* De gemeente plaatst zich VRIJWILLIG onder het bestuur van de oudsten en is GEHOORZAAMHEID EN RESPECT aan hen verschuldigd (1 Thess. 5:12-13 *12 Wij verzoeken u, broeders, hen, die onder u zich moeite getroosten, die u leiden in de Here en u terechtwijzen, te erkennen, 13 en hen zeer hoog te schatten in liefde, om hun werk. Houdt vrede onder elkander en Heb. 13:17 *17 Gehoorzaamt uw voorgangers en onderwerpt u (aan hen), want zij zijn het, die waken over uw zielen, daar zij rekenschap zullen moeten afleggen. Laten zij het met vreugde kunnen doen en niet al zuchtende, want dat zou u geen nut doen*), waarbij het woord “voorgangers” vertaald is vanuit het Griekse *hegoumenous* dat eigenlijk “leidinggevendend” betekent. Deze gehoorzaamheid mag en moet er zijn, mits de raadsleden besturen overeenkomstig het Woord van God en zich zelf ook aan het uiteindelijke gezag van Christus onderwerpen. Het Griekse woord voor gehoorzamen zoals dat in Heb. 13:17 wordt gebruikt, betekent niet een slaafs gehoorzamen aan één of andere absolute autoriteit, maar betekent een gehoorzamen als resultaat van overtuiging.*

Hierboven hebben we in de Petrusbrief gelezen dat de raadsleden geen heerschappij mogen voeren over de gemeente. De raadsleden moeten dus op een zodanige manier besturen dat de gemeente er instemming aan geeft. Dit is het geniale in het nieuw-testamentische systeem van gemeentebestuur: het combineert het gezag van de raadsleden met de eigen verantwoordelijkheid van de gemeentele-

den, die vrij blijven in hun geweten. Dit voorkomt autoritair gedrag van raadsleden, dat uiteindelijk zelfs in sektarisch gedrag kan ontaarden.

5. De geschiedenis van de baptisten

5.1 Oorsprong

Wanneer zijn de baptisten ontstaan? Op deze vraag zijn meerdere antwoorden gegeven. Allereerst zijn er mensen die zeggen dat de oorsprong van de baptisten teruggaat op de apostelen en de eerste christengemeenten. Dat is zeker waar als het gaat om de bijbelse principes van baptisten. Toch wordt dit punt soms te ver doorgevoerd. Dat krijg je een variant van de apostolische successie zoals die in de RK kerk wordt geleerd. Daarbij gaat de successie dan niet in de lijn van personen, maar in de lijn van bepaalde gemeenten of groepen in de kerkgeschiedenis.

We kunnen concluderen dat de wezenlijke principes van baptisten terug te vinden zijn in heel de kerkgeschiedenis vanaf het begin van de eerste christengemeenten. Maar niet alle principes waren er altijd of tegelijkertijd. Ook weten we dat er allerlei dwalingen in de loop der eeuwen ontstaan zijn. Een van de consequenties van baptistische principes is het afwijzen van iedere vorm van vermenigting tussen kerk en staat. Een staatskerk waarvan iedere burger lid is, ongeacht zijn persoonlijk geloof, staat natuurlijk haaks op het principe van een gemeente waarvan alleen wedergeboren christenen deel uitmaken. Daardoor kwamen dergelijke mensen vaak in aanvaring met de officiële kerk en ook met de staat (na de vorming van de staatskerk in de tijd van Constantijn de Grote).

5.2 De Middeleeuwen

De ontwikkelingen in de eeuwen na de tijd van de apostelen en eerste christengemeenten kunnen in vogelvlucht als volgt worden samengevat:

- ◆ Eerst ontstond de leer dat de doop de wedergeboorte bewerkt. We zien dat ontstaan omstreeks het jaar 200.
- ◆ De volgende stap is dan het dopen van kinderen. Het is vrij zeker dat voor het jaar 200 kinderen niet gedoopt werden. Maar als wedergeboorte en genade bij de doop beginnen, is het logisch om de doop dan ook aan kinderen te geven. Anders zouden jong-gestorven kinderen verloren gaan.
- ◆ Vervolgens ontstond de samenvoeging van kerk en staat. De kerk werd staatskerk. Iedere burger moest gedoopt zijn en was automatisch lid van de kerk.
- ◆ Het autoritaire karakter van de kerk werd daardoor enorm versterkt. De vrijheid om God te eren en te aanbidden naar bijbelse maatstaven en geweten werd aan banden gelegd.

Tegen deze achtergrond ontstonden allerlei protestbewegingen in de middeleeuwen. Hierbij werden in meerdere of mindere mate bijbelse principes hersteld. Deze personen of groepen bleken voorlopers te zijn van een ingrijpende verandering, die zich in de zestiende eeuw zou gaan voltrekken: de Reformatie.

5.3 De Reformatie en de wederdopers

De Reformatie was een uiterst belangrijk moment in de kerkgeschiedenis. Fundamentele veranderingen vonden plaats. De Bijbel kwam weer in handen van het grote publiek en het gezag van de Schrift alleen werd weer hersteld. Het evangelie kwam weer onder het stof vandaan: we worden behouden alleen door genade, alleen door het geloof, enkel en alleen op grond van het volbrachte werk van Jezus Christus. Het gezag van Rome met haar traditie en de kerkelijk-autoritair aanpak werd verworpen.

Binnen de Reformatie kun je twee stromingen onderscheiden:

- ◆ Zij die vasthielden aan een bepaalde rol van de overheid om de ware religie te bevorderen en te beschermen. Onder hen zijn Luther, Calvijn en Zwingli.
- ◆ Zij die geloofden dat de Roomse kerk niet meer te redden is en dat de enige oplossing is het herstel van een gemeente naar nieuw-testamenteisch model, uitsluitend onder het gezag van Christus. Zij verwierpen iedere inmenging van de staat in zaken van de gemeente en het geloof. Onder hen vallen de diverse soorten anabaptisten of wederdopers.

Laatstgenoemde stroming is zeer controversieel geworden. Het radicale standpunt riep weerstand op. Hervormers zoals Zwingli en Luther vonden deze radicaliteit veel te ver gaan en wilden de zaak van de Reformatie beschermen door positief gebruik te maken van de steun van de overheid. Het eventueel afwijzen van de kinderdoop zou een zichtbaar symbool wegnemen waardoor iedere burger tegelijkertijd aan zowel kerk als staat werd verbonden. Daarom werd de leer van de wederdopers dan ook als staatsgevaarlijk gezien. Helaas is een deel van de wederdopers vervallen in een absoluut onbijbels extremisme, dat deze houding van de andere reformatoren en de overheid heeft bevestigd. Het resultaat was een felle vervolging van de wederdopers door de overheid, door de RK kerk met gedoogsteun van de reformatoren. Iemand als Zwingli was aanvankelijk overtuigd van het standpunt van de anabaptisten zeker wat betreft de doop. Om bovengenoemde politieke motieven heeft hij zijn standpunt veranderd. Door het extremisme dat zijn dieptepunt beleefde in de gebeurtenissen van van Munster heeft de hele beweging een heel slechte reputatie gekregen, die zeker in Nederland tot op de dag van vandaag voortduurt.

Toch is dit een onvolledig en daardoor ook onjuist beeld. Binnen de anabaptisten was er een duidelijk evangelische stroming, die heel gematigd was in politiek opzicht. Deze mensen wilden een godvruchtig leven leiden op grond van de Bijbel. Hoewel zij inmenging van de overheid in de kerk afwezen, waren ze verder zeer gezagsgetrouw. De eerste van een dergelijke evangelische baptistengemeente ontstond in 1525 te Zurich. De leiders waren Conrad Grebel, Felix Manz en George Blaurock. Kort daarna ontstonden ook gemeenten in Duitsland. Balthasar Hubmaier was daar de leider. Kort daarna werd op een conferentie te Schleithem een belijdenis opgesteld door Michael Sattler. Door deze belijdenis distantieerde men zich van de extreme wederdopers. Door hun nadruk op het uitvoeren van de grote opdracht om het evangelie te verkondigen, verspreidde deze beweging zich heel snel. De leiders van deze beweging verzetten zich tegen het extremisme aan de ene kant waarbij het werk van de Heilige Geest werd losgemaakt van het geschreven Woord van God. Helaas heeft deze evangelische stroming ook zwaar geleden onder de vervolgingen. De kleine groepen die overbleven ontwikkelden op een aantal punten leringen, waardoor ze zich verwijderden van de hoofdstroom van de Reformatie. In Nederland was Menno Simons een voorman van deze evangelische stroom in het anabaptisme. De gemeenten die hij stichtte bleven aanvankelijk trouw aan de principes van de Reformatie, maar kwamen later in ander theologisch vaarwater.

5.4 Een nieuw begin in Engeland in de 17e eeuw

De volgende stap in de geschiedenis is het ontstaan van de eerste baptistengemeente in Engeland. Een zekere John Smythe was met een groep volgelingen afgescheiden van de Engelse staatskerk. Hij vluchtte met deze groep naar Nederland en kreeg contact met de anabaptisten van Menno Simons. John Smythe raakte overtuigd van de doop voor alleen gelovigen. Een van zijn gemeentelieden, Thomas Helwys, ging na een geschil met John Smythe terug naar Engeland en vestigde daar de eerste baptistengemeente in 1612. Meerdere baptistengemeenten ontstonden. Theologisch gezien waren deze baptisten aanhangers van Arminius. Zij leerden de vrije wil van de mens.

Los hiervan ontstond in de jaren 1633-1640 een baptistengemeente in Londen, die bewust koos voor de principes van de Reformatie en de contra-remonstranten, terwijl ze tegelijkertijd een echte baptistengemeente werd. Deze gemeente ontstond door (vriendelijke) afscheiding uit de onafhankelijke gemeente van Henry Jacob. De eerste voorganger van deze baptistengemeente was John Spils-

bury. In de daaropvolgende jaren ontstonden meer van dergelijke gemeenten. In 1644 stelden ze de eerste Londense geloofsbelijdenis op, die duidelijk calvinistisch was wat betreft de leer van vrije genade en baptistisch wat betreft de opvatting over de gemeente en de doop. Deze beweging groeide sterk. Belangrijke leiders waren William Kiffin, Benjamin Keach en Hanserd Knollys. Deze baptisten kregen de naam Particular Baptists. Dit in tegenstelling tot de eerder genoemde groep baptisten van Thomas Helwys, die General Baptists werden genoemd. Het onderscheid slaat op de verschillende opvatting over de verzoening. Rond 1660 waren er 131 Particular Baptist gemeenten en 115 General Baptist gemeenten.

De Particular baptists groeiden verder ondanks perioden van vervolging. In 1689 accepteerden ze de zg. 2e Londense Baptist Confession of Faith. Deze belijdenis is een prachtig bijbels gefundeerd document van het geloof van de 'Particular Baptists'. Deze belijdenis vormt ook nu nog de basis van een grote en groeiende groep van 'Reformed Baptists'. Deze belijdenis is in vele talen vertaald (behalve in het nederlands!).

De conclusie moet dus zijn dat het baptisme zijn wortels heeft in de Reformatie. Verder is de stroming van de wederdopers van invloed geweest. De invloed van het puritanisme is echter nog groter geweest en heeft vooral geleid tot de meer stabiele en bijbelgetrouwe groep van de Particular Baptists.

5.5 De achttiende eeuw

De General Baptists raakten in de 18e eeuw verder verwijderd van hun wortels en begonnen de Godheid van Christus te ontkennen.

Een groot deel van de Particular Baptists verviel in hypercalvinisme, waarbij men ontkent dat God zijn genade welmenend aanbied aan alle mensen. Mede daardoor is de grote evangelische opwekking van de 18e eeuw gedeeltelijk voorbijgegaan aan deze baptisten. Een kleiner deel bleef trouw aan de bijbels-calvinistische opvattingen. Hieraan is de naam van Andrew Fuller verbonden. Deze groep werd mede gezegend door de geestelijke herleving aan het eind van de 18e eeuw.

In deze tijd begon men ook heel actief met zendingswerk, daartoe aangespoord door een geschrift van de grote Amerikaanse theoloog en opwekkingsprediker Jonathan Edwards. De eerste zending was William Carey die naar India ging en na een moeizame periode uiteindelijk bijzonder rijke zegen mocht ontvangen op zijn werk. William Carey wordt beschouwd als de vader van de moderne zendingsbeweging. Hij was een overtuigd calvinist en is een van de bewijzen dat de calvinistische theologie een actieve evangelieverkondiging niet in de weg staat. Van hem is de bekende uitspraak: "Verwacht grote dingen van God, en onderneem grote dingen voor God".

5.6 De 19e eeuw

In de 19e eeuw raakten ook veel baptisten onder de invloed van de moderne, liberale, schriftkritische theologie. Een van de weinigen, die hiertegen protesteerde was de bekende baptist Charles H. Spurgeon. Deze man heeft een buitengewoon rijk gezegende bediening gehad in Londen. Aan het eind van de 19e eeuw gingen de General Baptists samen met een groot deel van de overige baptisten en vormden de unie van Baptistengemeenten. Een kleine groep van zg. Strict Baptists bleef over. In de eerste helft van de 20e eeuw zette het verval zich door.

5.7 De 20e eeuw

In de tweede helft van de 20e eeuw was er sprake in de engelssprekende wereld van een krachtige herontdekking van de principes van de Reformatie. De geschriften van reformatoren en vooral van

de puriteinen werden opnieuw ontdekt en heruitgegeven. Ook kreeg men weer oog voor de geestelijke opwekkingen van vooral de 18e eeuw, waaraan de namen van mensen als George Whitefield, John en Charles Wesley, Jonathan Edwards, Daniel Rowland en Howell Harris e.v.a. verbonden zijn. Hoewel een dergelijke opwekking tot op heden is uitgebleven, is er wel sprake geweest van een enorme theologische verdieping. Ook de baptisten hebben daarvan geprofiteerd en daaraan hun steentje bijgedragen. Dit heeft geleid tot de vorming van de groepering van de Reformed Baptists. Dit zijn bijbelgetrouwe baptisten, die in hun theologie gematigd calvinistisch zijn (niet hypercalvinistisch waarbij de verkiezing wordt benadrukt ten koste van het algemene aanbod van Gods genade, dat tot alle mensen komt, die het evangelie horen). Voor deze baptisten is de Bijbel de enige gezaghebbende bron van gezag voor leer en leven. De Bijbel is het onfeilbare Woord van God. Hun belijdenis is de tweede *London Baptist Confession of Faith* van 1689, soms kortweg 'de 1689' genoemd. Deze belijdenis is inmiddels in veel talen vertaald. Deze beweging groeit sterk, ook in de derde wereld (Zuidelijk Afrika, diverse Aziatische landen).

In Amerika is het verband van de Southern Baptists heel bekend. Dit is een enorm grote groep van baptistengemeenten. De Southern Baptists zijn heel lang bijbelgetrouw en calvinistisch gebleven, wel tot ca. 1910-1920. Daarna is men gevallen voor de invloed van de liberale theologie. In de laatste tientallen jaren is er echter weer een krachtige tegenbeweging op gang gekomen, die de kerk terugroept naar haar bijbelgetrouwe, calvinistische wortels.

5.8 De geschiedenis van de baptisten in Nederland.

Het ontstaan van het baptisme in Nederland voert ons terug naar de eerste helft van de 19e eeuw. De kerk van de Reformatie was op een aantal punten verwaterd. De zg. Groninger richting kreeg veel invloed. Deze leer legde de nadruk op het goede in de mens als aanknopingspunt voor zedelijke en ethische verbetering. De genadeleer werd zo verduisterd. In dit klimaat ontstond de bekende beweging van de Afscheiding (H. de Cock uit Ulrum). Maar er gebeurde nog iets.

In 1805 wordt Johannes Elias Feisser geboren. Hij studeert theologie in Groningen en promoveert daar in 1828. Hij wordt predikant eerst in Lekkum en Miedum. Vervolgens in Winschoten en dan in Franeker. Daar overvalt een grote tragedie hem. Zijn vrouw en 2 kinderen sterven. Door verdriet overmand kan hij niet verder en de kerkenraad geeft hem eervol ontslag. In het ouderlijk huis te Veendam hervindt Feisser rust en troost. In 1839 wordt hij, opnieuw, predikant te Gasselteniervveen in Drente. In de jaren daarna voltrekt zich een ingrijpende verandering in zijn geloofsleven en theologie. Hij raakt los van de mens-gecentreerde theologie van de Groninger richting o.a. door het lezen van de brieven van de Engelse prediker John Newton. Hij ziet nu in dat de mens van nature zondig is en zichzelf niet kan redden. Hij heeft Christus nodig en zijn genade. Zijn prediking verandert dienovereenkomstig. Hij gaat de nadruk leggen op het belang van persoonlijk geloof. De gemeente groeit en velen komen uit de omtrek om zijn prediking te horen. Hij komt ook tot de overtuiging dat de doop er alleen is voor gelovigen. Dit alles brengt hem in conflict met de kerkenraad. Er ontstaat veel vijandigheid; de ramen van de pastorie worden ingegooid. Uiteindelijk wordt hij in dec. 1843 uit zijn ambt gezet omdat hij weigerde de kinderdoop te bedienen.

Daarna raakt Feisser goed bevriend met ds. Jan de Liefde, doopsgezind predikant te Zutphen. Hij raakt ook in contact met enkele baptisten uit Hamburg. Deze waren door hun voorganger J.G. Oncken naar Feisser gestuurd. Deze Oncken had in 1834 de eerste baptistengemeente op het vasteland mogen stichten. Oncken was door verblijf in Engeland in aanraking gekomen met de Angelsaksische, calvinistische opwekkingsbeweging. Oncken heeft veel gemeenten gesticht in Duitsland en andere landen in Europa. Deze broeders uit Hamburg doopten Feisser en enkele medestanders en vervolgens werd de eerste baptistengemeente in Nederland in 1845 een feit. Enkele andere gemeenten ontstonden. Feisser diende nog de gemeente in Amsterdam en Nieuwe Pekela. Daar overleed hij in 1865.

Ook ds. De Liefde liet zich dopen en hij heeft ook veel bijgedragen aan de groei van baptistengemeenten. Diverse andere medestanders stichtten ook baptistengemeenten. Enkele bekende namen zijn: Holleman, de Neui en Kloekers.

In 1881 wordt de Unie van Baptistengemeenten opgericht. Gaandeweg sluiten zich meer gemeenten daarbij aan. De baptisten hebben een sterke groei doorgemaakt. Vooral in het noorden van het land. Van ca. 12 gemeenten in het begin tot 20 gemeenten in 1912 tot 62 in 1962.

In de tachtiger jaren van de vorige eeuw zijn er naast de Unie nog zo'n 30-40 vrije baptistengemeenten. Ongeveer 30 daarvan vormen dan de broederschap van baptistengemeenten (nu ca. 35 met een bestuur olv ds. Bottenbleij).

Het Nederlandse baptisme is het resultaat van diverse invloeden:

- ◆ Het Duitse baptisme via Oncken. Op zijn beurt was dit weer sterk beïnvloed door het Angelsaksische baptisme, dat sterk calvinistisch is, gezien de oorsprong daarvan in het puritanisme.
- ◆ Een andere invloed is die van een meer Arminiaanse, doopsgezinde richting via ds. De Liefde.
- ◆ Het geheel overziend ligt de nadruk toch op een meer calvinistische invloed als we de lijnen vanaf ca 1600 analyseren.

De karakteristieken van het Nederlandse baptisme zijn:

- ◆ De baptisten zijn overwegend christocentrisch: Jezus Christus staat centraal.
- ◆ Benadrukken van de navolging van Christus.
- ◆ Geloofsvrijheid van de enkeling.
- ◆ Onafhankelijkheid van de plaatselijke gemeente.
- ◆ Belang van zending en evangelisatie.
- ◆ De doop door onderdompeling.
- ◆ Weinig structuur, weinig formaliteiten, weinig belijdenissen.

APPENDIX 1: BEZWAREN TEGEN DE KINDERDOOP

1. De Bijbel gebiedt de kinderdoop nergens expliciet.

2. De discipelen doopten vele mensen (Joh. 4:1,2 *1 Toen nu de Here vernam, dat de Farizeeën gehoord hadden, dat Jezus meer discipelen maakte en doopte dan Johannes, 2 – ofschoon Jezus niet zelf doopte, maar zijn discipelen –*). Als de discipelen ook kinderen gedoopt zouden hebben, is het zeer merkwaardig dat zij bij een andere gelegenheid moeders met kinderen bij Jezus vandaan hielden. Jezus zegent dan deze kinderen en bestraft de discipelen, maar Hij geeft geen opdracht om de kinderen te dopen, noch doet Hij dit zelf (althans de Schrift zegt daar niets over).

3. De belofte in Hand. 2:39 (*39 Want voor u is de belofte en voor uw kinderen en voor allen, die verre zijn, zovelen als de Here, onze God, ertoe roepen zal*) noemt ook de kinderen, maar er wordt bij gezegd: "...zovelen als de Heere, onze God, er toe roepen zal". De vraag is of de geroepenen ook altijd gedoopt moeten worden zonder te vragen of de boodschap van het Woord ook in geloof ontvangen is. Vers 41 (*41 Zij dan, die zijn woord aanvaardden, lieten zich dopen en op die dag werden ongeveer drieduizend zielen toegevoegd*) lijkt deze vraag ontkennend te beantwoorden (zie boven). Slechts diegenen werden gedoopt, die Petrus' woorden aannamen.

4. De zg. 'huisdopen' worden vaak aangehaald om de kinderdoop te verdedigen (zie bijv. Hand. 16:15,33 *15 En toen zij gedoopt was en haar huis, nodigde zij ons, zeggende: Indien gij van oordeel zijt, dat ik de Here getrouw ben, neemt dan uw intrek in mijn huis. En zij drong ons ertoe.; 33 En in datzelfde uur van de nacht nam hij hen mede om hun striemen af te wassen, en hij liet zichzelf en al de zijnen terstond dopen, 1 Cor. 1:16 16 Ook heb ik*

nog het gezin van Stefanus gedoopt; verder weet ik niet, dat ik nog iemand gedoopt heb). In de eerste plaats kunnen we er alleen maar naar raden of hier ook werkelijk kinderen bij waren. Overigens is het dopen van (wat oudere) kinderen als zodanig geen bezwaar zolang het mogelijk is dat zij aan kunnen geven dat zij tot een persoonlijk geloof gekomen zijn. Hand. 16:34 *(34 en hij bracht hen naar boven in zijn huis en richtte een tafel aan, en hij verheugde zich, dat hij met zijn gehele huis tot het geloof in God gekomen was)* geeft overigens ook duidelijk aan dat in het geval van de gevangenebewaarder zijn 'gehele huis' ook inderdaad tot geloof gekomen was (Hand. 16:34b). Hetzelfde geldt voor het geval van Cornelius (Hand. 10:44,47 *44 Terwijl Petrus deze woorden nog sprak, viel de heilige Geest op allen, die het woord hoorden. 47 Zou iemand het water kunnen weren, om dezen te dopen, die evenals wij de heilige Geest hebben ontvangen?*, 11:15-18 *15 En toen ik begonnen was te spreken, viel de heilige Geest op hen, evenals in het begin ook op ons. 16 En ik herinnerde mij het woord des Heren, hoe Hij zeide: Johannes doopte wel met water, maar gij zult met de heilige Geest gedoopt worden. 17 Indien nu God hun op volkomen gelijke wijze als ons de gave heeft gegeven op het geloof in de Here Jezus Christus, hoe zou ik dan bij machte geweest zijn God tegen te houden? 18 En toen zij dit gehoord hadden, kwamen zij tot rust en verheerlijkten God, zeggende: Zo heeft dan God ook de heidenen de bekering ten leven geschonken.*) en Crispus (Hand. 18:8 *8 En Crispus, de overste der synagoge, kwam tot geloof in de Here met zijn gehele huis, en vele van de Korintiërs, die hem hoorden, geloofden en lieten zich dopen*). Voor zover men uit deze teksten conclusies hierover kan trekken, geven deze teksten eerder steun voor de doop van gelovigen alleen dan voor de kinderdoop.

5. De tekst uit 1 Kor. 7:14 *(14 Want de ongelovige man is geheiligd in zijn vrouw en de ongelovige vrouw is geheiligd in de broeder. Anders zouden immers uw kinderen onrein zijn, doch nu zijn zij heilig)* wordt ook vaak geciteerd als argument voor de kinderdoop. Als dat echter zou gelden, zou een ongedoopte echtgenoot die met een gelovige is getrouwd ook gedoopt moeten worden volgens dezelfde logica.

6. De kinderdoop brengt ook de niet geringe moeilijkheid met zich mee over de betekenis van de kinderdoop voor het kind. Dat dit een moeilijkheid is bewijzen de vele discussies over dit onderwerp in reformatorische kerken. Allerlei oplossingen zijn aangedragen. Bijvoorbeeld de theorie van de veronderstelde wedergeboorte, die we echter op grond van de Bijbel af moeten wijzen. Een ander uiterste is een oplossing waarbij de betekenis van de kinderdoop zeer beperkt wordt. Dan rijst echter wel de vraag waarom een kind dan gedoopt zou moeten worden. Het wordt dan vaak een symbool meer gericht op de ouders waarbij dezen beloven het kind op te voeden in de vrees des Heeren (wat op zich natuurlijk heel belangrijk is). Maar het is de vraag of daar de doop voor bedoeld is.

Ook wordt soms gezegd dat de doop de waarachtigheid van Gods beloften verzegeld voor het kind. Maar hebben we niet een nog veel betere verzegeling daarvan in de historische feiten van de dood en opstanding van de Here Jezus Christus. Paulus zegt: **“Maar in Hem was het: Ja! Want hoe vele beloften Gods er ook zijn, in Hem is het: Ja; daarom is ook door Hem het: Amen, tot eer van God door ons”** (2 Cor. 1:20).

7. Er wordt vaak gezegd dat de doop in plaats van de besnijdenis is gekomen. Als er op grond van vergelijkbare redeneringen ook eenzelfde verband gelegd wordt tussen het OT Pascha en het NT Heilig Avondmaal dan zouden kinderen ook nu aan het Avondmaal deel moeten nemen. Dit omdat in het OT kinderen ook zeker aan het Pascha deelnamen. Aangezien het echter op grond van het NT niet te verdedigen is dat kinderen ook aan het Avondmaal deel mogen nemen, is het nog maar de vraag of het Avondmaal in dit opzicht ook in alles letterlijk het Pascha vervangen heeft. Dan is het evenzeer de vraag of ook de doop wel echt de besnijdenis heeft vervangen (zie punt 8).

8. De gedachte dat de doop in de plaats is gekomen van de besnijdenis is hoofdzakelijk gebaseerd op Col. 2:11,12 *(11 In Hem zijt gij ook met een besnijdenis, die geen werk van mensenhanden is, besneden door het afleggen van het lichaam des vlezes, in de besnijdenis van Christus, 12 daar gij met Hem begraven zijt in de doop. In Hem zijt gij ook mede opgewekt door het geloof aan de werking Gods, die Hem uit de doden heeft opgewekt)*. Het is echter zeer de vraag of deze tekst deze uitleg wel toelaat. Vers 11 spreekt over een besnijdenis "die

geen werk van mensenhanden is". Het gaat dus hier in feite helemaal niet over de OT besnijdenis van pasgeboren jongens. Het begrip besnijdenis wordt hier in een geestelijke betekenis gebruikt. Het noemen van de doop in vers 12 slaat ook op een geestelijke realiteit, nl. dat wat wij in Christus hebben (zie ook Rom. 6:3,4 *3 Of weet gij niet, dat wij allen, die in Christus Jezus gedoopt zijn, in zijn dood gedoopt zijn? 4 Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat, gelijk Christus uit de doden opgewekt is door de majesteit des Vaders, zo ook wij in nieuwheid des levens zouden wandelen*). Dit wordt door het geloof verkregen zoals dit vers ook noemt. Dit steunt de gedachte dat geloof en doop ook in deze volgorde aan elkaar verbonden zijn. Verder wijst ook niets in deze tekst duidelijk naar de VERVANGING van de besnijdenis door de doop. Er is duidelijk wel een analogie tussen besnijdenis en doop, maar deze is anders dan een eenvoudige vervanging van de een door de ander. Het NT toont aan dat de besnijdenis in het OT een beeld is, waarvan de inwendige besnijdenis, dus de bekering, het tegenbeeld is (zie Ef. 2:11-12 *11 Bedenkt daarom dat gij, die vroeger heidenen waart naar het vlees, en onbesneden genoemd werdt door de zogenaamde besnijdenis, die werk van mensenhanden aan het vlees is, 12 dat gij te dien tijde zonder Christus waart, uitgesloten van het burgerrecht Israëls en vreemd aan de verbonden der belofte, zonder hoop en zonder God in de wereld*, Fil. 3:3 *3 Want wij zijn de besnijdenis, die door de Geest Gods Hem dienen, die in Christus Jezus roemen en niet op vlees vertrouwen* en Rom. 2:29 *29 maar hij is een Jood, die het in het verborgen is, en de (ware) besnijdenis is die van het hart, naar de Geest, niet naar de letter. Dan komt zijn lof niet van mensen, maar van God*).

9. Als men een is-gelijkteken zet tussen besnijdenis en doop ontstaat een probleem met Gal. 6:15 (*15 Want besneden zijn of niet besneden zijn betekent niets, maar of men een nieuwe schepping is*): hoe belangrijk is de doop dan nog echt? In deze tekst zegt Paulus namelijk dat het er niet toe doet of men wel of niet besneden is, maar of men een nieuwe schepping is in Christus. Sommigen zien de doop en de besnijdenis als synoniem: je zou dus het ene woord zonder probleem door het andere kunnen vervangen. Dat leidt dus in dit geval tot een conclusie die niemand zal onderschrijven. Dat betekent dat niemand kan beweren dat doop en besnijdenis eigenlijk identiek zijn.

10. In Hand 15 en in de Galatenbrief komt de vraag aan de orde of de gelovigen nu ook nog besneden moeten worden. Paulus ontkent dit uiteraard. Hij noemt echter nergens als argument dat de doop in plaats van de besnijdenis is gekomen. Als dit zo was zou dit meteen een eind aan de discussie gemaakt hebben, want dit zou een eenvoudig en duidelijk antwoord geweest zijn.

11. Als de doop letterlijk de besnijdenis zou hebben vervangen kun je je afvragen waarom Paulus (die zeker besneden was, zie Fil. 3:5 *5 besneden ten achtsten dage, uit het volk Israël, van de stam Benjamin*) dan is gedoopt?

12. Abraham moest niet alleen zijn zonen besnijden maar ook de andere inwoners van zijn huis. Dit gebeurt nu niet meer bij de kinderdoop omdat terecht wordt gezegd dat alleen kinderen van gelovige ouders gedoopt mogen worden. Wel worden nu in de meeste kerken ook geadopteerde kinderen gedoopt. In dat opzicht is men wel consequent, maar wat dit betreft wordt de lijn van de besnijdenis toch niet in alle opzichten naar de doop doorgetrokken. Nu is er in onze cultuur nauwelijks nog sprake van huisgenoten, die geen bloedband hebben met de heer of vrouw des huizes. Maar het dopen van dergelijke huisgenoten werd en wordt bij mijn weten nergens gepraktiseerd. De vraag is dan ook of de besnijdenis en doop wel hetzelfde zijn en of je het feit dat kinderen (alleen de jongens) besneden werden dus wel mag gebruiken om te zeggen dat nu dus ook kinderen gedoopt moeten worden.

13. Efeze 4:5 (*5 één Here, één geloof, één doop*) spreekt over één doop. In de praktijk van de Nederlandse kerken hanteert men echter twee formulieren, een voor de kinderdoop en een voor de doop van volwassenen, die qua inhoud en vragen aan de doopkandidaat (of ouders) nogal verschillend zijn en ook een verschillende betekenis suggereren. Dit lijkt moeilijk te rijmen met Ef. 4:5.

APPENDIX 2: LITERATUUR

Literatuur waarin het standpunt van baptisten wordt verdedigd:

- ◆ G.R. Beasley-Murray, *Baptism in the New Testament*, [London, MacMillan, 1962], het standaardwerk; recent heruitgegeven.
- ◆ D. Kingdon, *Children of Abraham*, [Sussex, Carey Publications, 1975]; helaas niet meer verkrijgbaar.
- ◆ E.Hulse, *The Testimony of Baptism*, [Sussex, Carey Publication, 1982]
- ◆ T.E. Watson, *Should Babies be Baptised?* [London, Grace Publications, 1995]
- ◆ F.A. Malone, *A String of Pearls Unstrung, a Theological Journey Into Believers Baptism*, [Cape Coral, Founders Press, 1998]
- ◆ G.A. Welty, *A Critical Evaluation of Paedobaptism*, [Fullerton, Reformed Baptist Publications]
- ◆ B. Russell, *Baptism, sign and seal of the covenant of grace*, [London, Grace Publications, 2001].

Literatuur over de geschiedenis van de baptisten (ik noem dit, omdat deze geschiedenis in Nederland nauwelijks bekend is):

- ◆ W.R. Estep, *The Anabaptist Story*, 3rd edition, [Grand Rapids, Eerdmans, 1996]
- ◆ H.C. Vedder, *A Short History of the Baptists*, [Valley Forge, Judson Press]
- ◆ J. Hoad, *The Baptist*, [London, Grace Publications Trust, 1986]
- ◆ T.J. Nettles Jr. *By His Grace and for His Glory, A Historical, Theological and Practical Study of the Doctrines of Grace in Baptist Life*, [Grand Rapids, Baker, 1986]; in dit boek toont Tom Nettles aan dat de Southern Baptist in de USA tot ca. 1920 trouw bleven aan hun bijbels-calvinistische uitgangspunten. In de laatste jaren is er een belangrijke beweging binnen de Southern Baptists terug naar hun reformatorische wortels.
- ◆ J. van Dam, *Geschiedenis van het Baptisme in Nederland*, [Arnhem, Unie van Baptistengemeenten, 1970]. Een uitstekend boek over de geschiedenis van de baptisten in Nederland.
- ◆ H.A. Bakker. *De weg van het wassende water. Op zoek naar de wortels van het Baptisme*, [Zoetermeer: Boekencentrum, 2008] Een boek over de begintijd van de baptisten.
- ◆ O.H. de Vries, *Gelovig gedoopt. 400 jaar baptisme, 150 jaar in Nederland*, [Kampen: Kok, 2009] Een meer recent boek over de geschiedenis van de baptisten, ook in Nederland

Bronnen:

Dit document is de weergave van een inleiding van Dr. Kees van Kralingen voor de studieavond van de Vrije Baptistengemeente te Papendrecht op 5 november 2003 en is met zijn toestemming overgenomen.

Punt 3 over het Avondmaal is daaraan toegevoegd als wezenlijke onderdeel van een Baptistengemeente, afkomstig als uittreksel uit een studie van Ds. Anne de Vries en wordt met zijn toestemming opgenomen.